

Datum
2021-03-30

Diarienummer
829-270-2021

fi.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till:

fi.ea.e3@regeringskansliet.se

mats.e.johansson@regeringskansliet.se

En gemensam angelägenhet (SOU 2020:46)

Er beteckning: Fi2020/03418

Länsstyrelsen i Norrbottens län yttrar sig härmed över Jämlikhetskommissionens betänkande En gemensam angelägenhet (SOU 2020:46).

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Norrbottens län ser positivt på att långsiktigt öka den ekonomiska jämlikheten och öka möjligheterna till social rörlighet, särskilt för individer och grupper som är mest utsatta på olika områden. Vi förvånas över att länsstyrelserna knappt nämns i remissen trots att vi har många uppdrag och uppgifter på de områden som betänkandet behandlar. Trots behovet av avgränsning efterlyser vi ytterligare analys och åtgärder med hänvisning till olika tvärssektoriella och regionalt viktiga områden såsom Agenda 2030, diskriminering, mänskliga rättigheter och barnrättsperspektiv, jämställdhet, våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck, klimat, rennäring och uppföljning. Vårt svar utgår från ett regionalt perspektiv och ser ökad jämlikhet och jämställdhet som viktiga förutsättningar för att hantera länets utvecklingsutmaningar.

Vårt yttrande fokuserar på de områden där Länsstyrelsen har uppgifter eller uppdrag samt områden där Länsstyrelsen identifierat frågor av särskilt regionalt intresse. Några av synpunkterna som lämnas på olika områden är:

- Länsstyrelsen ser positivt på satsningar som ökar och säkerställer kvaliteten för alla barn oavsett var de bor och lever och tillstyrker även i stora drag förslag på området ”regionala aspekter på utbildningssystemet”.
- Länsstyrelsen efterlyser åtgärder mot diskriminering i arbetslivet.
- På området mottagande och integration avstyrker Länsstyrelsen bland annat förslag om koncentrerat mottagande och upphävande om lagen om egen bosättning, medan vi tillstyrker höjd dagersättning för asylsökande och ser övervägande positivt på kommissionens förslag gällande nyanlända barn och ungdomar och etableringsinsatser för nyanlända. Länsstyrelsen ser positivt på flera rekommendationer gällande jämställd integration, men är tveksam till förutsättningarna för att säkerställa deltagande i SO för utökad målgrupp och lämnar ett alternativt förslag för att stärka jämställdhetsperspektivet i samhällsorienteringen.

- Länsstyrelsen stödjer förslag om att återgå till den målformulering för bostadspolitiken som gällde fram till 2008 och införande av upplåtelseneutral totalbeskattning. Vi tillstyrker endast delvis förslag om att regeringen successivt bör höja nivån på investeringsstödet för anordnande av hyresbostäder etc. Vi tillstyrker flertalet förslag gällande social bostadssektor men delar inte uppfattningen att en svensk modell för överkomliga bostäder bör ske inom ramen för en statlig allmännytta.
- Länsstyrelsen delar i huvudsak kommissionens bedömning gällande statlig närvaro men betonar betydelsen av att etablering och serviceutbyggnad sker i samverkan mellan Statens servicecenter, berörda samverkansmyndigheter och länsstyrelserna.
- Länsstyrelsen stödjer rekommendation om riktade insatser mot familjer med risk för förhöjd ohälsa och är positiva till rekommendationer på spelområdet, men lämnar ett alternativt förslag gällande att ge regionerna i uppdrag att följa folkhälsoutvecklingen.
- Länsstyrelsen tillstyrker samtliga rekommendationer på området kriminalpolitik.
- Länsstyrelsen är i huvudsak positiva gällande ett statligt administrerat system för laddning av elfordon, dock kritiska till att detta är det enda alternativ som lyfts, samt att kollektivtrafiken beaktas i så låg utsträckning.

Allmänna synpunkter

Länsstyrelsen i Norrbottens län (fortsättningsvis endast "Länsstyrelsen") välkomnar initiativet att långsiktigt öka den ekonomiska jämlikheten och öka möjligheterna till social rörlighet. Ökande ojämlikhet är en av de stora utmaningarna i genomförandet av Agenda 2030 i Sverige och en fråga om mänskliga rättigheter. Vi ställer oss framför allt positiva till ambitionen att förbättra villkoren för de individer och grupper i samhället som är mest utsatta på en rad områden. Det är också bra att betänkandet lyfter regionala perspektiv på jämlikhet.

Vi vill understryka att länsstyrelserna har omfattande uppgifter och uppdrag på ett flertal av de områden som betänkandet behandlar och att det därför är förvånande att länsstyrelserna i det närmaste helt utelämnas av denna omfattande utredning.

Länsstyrelsernas samordnande roll i länet, våra nuvarande uppdrag liksom våra sektorsövergripande uppgifter på områden med nära koppling till jämlikhet såsom Agenda 2030, mänskliga rättigheter, jämställdhet med flera, gör länsstyrelserna till en viktig aktör för att många av de föreslagna åtgärderna ska få genomslag i hela landet. Det förvånar därför också att kommissionen i diskussionen kring nya uppdrag i det närmaste helt utesluter länsstyrelsernas nuvarande uppdrag kring Agenda 2030 och inom social hållbarhet såsom ANDTS, brottsförebyggande, föräldraskapsstöd, våldsprevention och integration.

Länsstyrelsen förstår bredden av Jämlikhetskommisionens uppdrag och inser att drastiska gränsdragningar har varit nödvändiga. Vi inser att det nationella perspektivet

innebär att även då utmaningar kopplat till glesbygd synliggörs med bästa ambition så sker detta utan att riktigt gräva i den specifika platsen – på bekostnad av de specifika regionala avtrycken som därmed blir osynliggjorda och riskerar att inte bli en gemensam angelägenhet för alla. Trots det oundvikliga behovet av avgränsning vill vi därför ändå lyfta ett antal tvärsektoriella och regionala frågor och förslag som vi anser viktiga att synliggöra för att i högre grad skapa förutsättningar för jämlikhet i hela landet.

Agenda 2030 och hållbarhetsdimensionerna

Agenda 2030 nämns i slutbetänkandet vid ett fåtal tillfällen och då bara i den direkta kopplingen till jämlikhet och den sociala hållbarheten. Vi tycker att Agenda 2030 är ett bra verktyg som kan användas i ett större perspektiv för att tillse att alla hållbarhetsperspektiv understöds. Endast då kan vi nå en förändring som på riktigt leder till att ingen lämnas utanför.

Barnrättsperspektiv

Länsstyrelsen ser positivt på att betänkandet baseras på ett barnperspektiv och att det finns ett tydligt fokus på mer jämlika uppväxtvillkor för barn och unga. Däremot skulle förslagen ytterligare stärkas av en tydligare förankring i barnets rättigheter enligt barnkonventionen. Till detta bör också läggas vikten av att samtliga åtgärder som berör barn ska baseras på en prövning av barnets bästa.

Jämlikhetsskapande åtgärder med människorättslig förankring

Utredningen skulle tydligare kunna utgå ifrån statens ansvar i förhållande till individen. Länsstyrelsen anser att jämlikhetsarbetets rättsliga dimensioner kan stärkas genom att tydligare förankra utredningens förslag i människorättsliga åtaganden och rekommendationer från FN:s granskningskommittéer och tydliggöra påverkan och effekt på olika mänskliga rättigheter.

Länsstyrelsen saknar övergripande förslag kring integrering och uppföljning av jämlikhetsskapande åtgärder. Vi föreslår att gemensamma, konkreta och mätbara uppföljningsmål för jämlikhet tas fram och tydligt kopplas till människorättsliga åtaganden och Agenda 2030. En politik för ökad jämlikhet kräver en uppföljning som möjliggör att se om insatserna når de som de avser att nå – exempelvis i förhållande till att prioritera de 40 procent av befolkningen som har lägst inkomst i utformningen av den ekonomiska politiken, i enlighet med Agenda 2030.

Länsstyrelsen föreslår även att en aktör ges i uppdrag att utföra en regelbunden regional uppföljning av arbetet med att minska ojämlikheter inom de områden som behandlas i betänkandet. Länsstyrelserna skulle kunna åta sig att samordna regionala lägesbilder, under förutsättning att nya uppdrag och uppgifter åtföljs av finansiering. Fördelen med att använda länsstyrelserna som samordnande aktör skulle bli att både genomförande och utfall kan förankras med kommuner, regioner, myndigheter och andra aktörer och i

sin tur öka medvetenhet, samsyn och en anda av att ojämlikheter är en gemensam angelägenhet. Motsvarande arbetsuppgifter åvilar redan länsstyrelserna när det avser miljömålsuppföljningen, bostadsmarknaden, risk- och sårbarhetsanalyser och regionala lägesbilder vid kriser.

Länsstyrelsen ser att, liksom i arbetet för ökad jämställdhet, kan jämlikhetsanalyser införas som en naturlig del i det statliga uppdraget. Andra åtgärder är att införa konsekvensanalyser utifrån ett jämlikhetsperspektiv på lagförslag.

I sammanhanget vill vi också understryka att uppföljning av jämlikhetsskapande åtgärder med människorättslig förankring kan innebära ökade behov av relevant statistik för att synliggöra förhållanden för flera rättighetsbärargrupper. SCB konstaterar till exempel i sin rapport *Lämna ingen utanför* att ”det finns utmaningar i den statistiska uppföljningen om till exempel personer med funktionsnedsättning, barn, våld i nära relation och sexuellt våld.”

Diskriminering

Länsstyrelsen anser att åtgärder mot diskriminering borde ha en mer framträdande roll i kommissionens förslag på åtgärder för ökad ekonomisk jämlikhet. I betänkandet lyfts diskriminering, dess förekomst och effekter på en rad områden och man konstaterar att individer på grund av skillnader i förutsättningar får helt olika möjligheter att utnyttja sina rättigheter även i frånvaro av formell diskriminering. Ändå saknas åtgärder för att öka kunskapen om och motverka diskriminering och dess effekter för den ekonomiska jämlikheten i samhället.

Diskrimineringsförbudet är centralt för ett ekonomiskt jämlikt samhälle. Det är en mänsklig rättighet och en fundamental princip i svensk lagstiftning och samhällsliv. Det är också avgörande för jämlikhetsmålet och principen att inte lämna någon utanför enligt Agenda 2030. Att skyddas från diskriminering är i första hand individens rättighet och den skada som diskriminering kan innebära för den enskilde är skäl nog att aktivt förebygga och motverka dess förekomst. Dock är diskriminering också till nackdel för samhället i stort. Diskriminering på arbetsmarknaden innebär till exempel att värdefull kompetens går förlorad. I ett glesbygdslän som Norrbotten - där varenda människa behövs - är det en förutsättning att alla människor har möjlighet att delta på lika villkor i hanteringen av samhällsutmaningarna. Se även Avsnitt 18 arbetsliv.

Jämställdhet

Kommissionen har i hög grad synliggjort och analyserat vilken påverkan olika aspekter kan få för flickor, pojkar, kvinnor och män, i linje med strategin om jämställdhetsintegrering. Flera åtgärdsförslag har också ett tydligt jämställdhetsperspektiv. Dock ser vi ändå att det finns områden där utredningen inte genomdriver jämställdhetsanalysen fullt ut och därmed tappar bort viktiga aspekter. I styckena om regionala frågor förs exempelvis könsneutrala resonemang som skapar blinda fläckar. Bland annat anförs att

ökande inkomstskillnader mellan regionerna förklaras till en del av att yngre välutbildade lämnar mindre och perifera regioner och flyttar till större och mer tätbefolkade regioner och att humankapitalskillnader förstärks av att det främst är unga med goda studieresultat eller välutbildade föräldrar som flyttar (s. 476). Könneutrala begrepp som ”yngre välutbildade” osynliggör vilka dessa yngre välutbildade är, det vill säga utgörs de av kvinnor eller män? Om det är flest kvinnor eller flest män som utgör gruppen ”yngre välutbildade” vad finns det för tänkbara analyser/slutsatser att dra därav? I Norrbottens län var 70 procent av 18-24 åringarna som flyttade inom och utom länet under år 2018 kvinnor. (Se mer om Norrbottens demografiska utmaningar under bakgrundsinformation). Den gemensamma angelägenheten – för att verka för jämlikhet i hela Sverige – måste således vara att se regionala frågor ur ett tydligt jämställdhetsperspektiv. Jämställdheten är således en förutsättning för jämlikhet.

Våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck

Att utredningen i så liten grad lyfter våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck är anmärkningsvärt, inte minst utifrån det pågående arbetet utifrån SOU 2015:55, installerandet av en jämställdhetsmyndighet samt därtill bindande dokument som Istanbulkonventionen och Agenda 2030. Vi noterar att utredningen genomgående använder sig av omskrivningar för våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, som exempelvis ”problem i hemmiljön” eller ”auktoritära uppfostringsmetoder”. Alla former av våld bör benämnas för vad det är – våld. Om inte våldet tas i större beaktande är det ett hinder för att uppnå jämlikhet. Vidare vänder vi oss emot att utredningen behandlar hedersrelaterat våld och förtryck i första hand som en integrationsfråga, trots att det är något som även förekommer i familjer som har bott länge i Sverige, ibland i generationer. Hedersrelaterat våld och förtryck bör därför betraktas som en medborgarfråga oavsett tid i Sverige. Det bör också belysas under flera av utredningens identifierade problemområden då det påverkar jämlikhet och jämställdhet över hela livslinjen¹.

Klimat

Betänkandet berör klimat- och energifrågorna i väldigt liten utsträckning, trots att detta är frågor som påverkar många samhällsområden. Klimatförändringar sker redan nu och påverkar olika grupper i vårt samhälle olika mycket. I och med att förändringar i klimatet påverkar på så många plan kommer vi också att se sociala effekter med koppling till jämlikhet. Klimatfrågan kunde således ha kommit in redan tidigare än i kapitlet ”Framåtblick”. Utredningen konstaterar att det är viktigt att bevaka de åtgärder som vidtas för att motverka klimatförändringarna, men lyfter endast ett åtgärdsområde – transporter - och då specifikt laddinfrastruktur för elfordon. Det är förvisso bra att detta lyfts, men eftersom energi- och klimatomställningen handlar om mycket mer än enbart transporter och genererar många fler åtgärder som har en inverkan på ekonomisk

¹ Dessa synpunkter bygger på en mer omfattande analys av betänkandet vilken utförts av det Nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötland.

jämlikhet och social rörlighet känns det alltför grunt och nästan bagatelliserande att utredningen enbart lyfter en isolerad åtgärd för detta omfattande område.

Rennäring

Genom den regionspecifika blindheten har även specifika näringar förlorats ur siktet – såsom exempelvis rennäringen, då denna endast nämns i en enda mening i avslutande delen Framåtblick. Rennäringen är i stora delar en ”närvarande” näring i Norrbottens län, då det idag finns 15 fjällsamebyar, nio skogssamebyar och åtta koncessionssamebyar i länet. Att Norrbotten även till stor del inbegrips i Sápmi är även betydande för regionens identitet. Att lyfta det samiska perspektivet i en utredning om ökad jämlikhet är därför betydande ur norrbottensperspektiv.

I Norrbotten är det samebyarna som tydligast signalerar att effekterna av ett förändrat klimat märks av. Klimatförändringarnas effekter skapar minskad förutsägbarhet, orsakar oro och gör att renägarnas arbete blir mer intensivt. Situationen påverkar också risken för markkonflikter då renarna måste röra sig på nya områden. Rennäringen, tillgången till vilt och fisk är centralt för den samiska kulturen. Klimatförändringarna är därför inte bara en ekonomisk fråga utan det är något som påverkar kulturen, identiteten och relationer i samebyn, hälsa och ohälsa hos dem som arbetar inom samisk näring.

Bakgrundsinformation – kort om Norrbottens län

Norrbottens befolkning uppgår till knappt 250 000 personer, vilket motsvarar ca 2,4% av landets befolkning. Samtidigt omfattar länet och dess 14 kommuner en geografisk yta motsvarande en fjärdedel av Sveriges totala landareal. Befolkningstätheten är därmed ca 2,5 invånare per kvadratkilometer – att jämföra med rikssnittet på 25. Dessutom bor två tredjedelar av befolkningen i länets kustkommuner, vilket ger upphov till en kontrast mellan en mer tätbefolkad kuststräcka och ett bitvis mycket glest befolkat inland.

Länet står inför demografiska utmaningar i och med att andelen individer över 65 år ökar snabbare jämfört med övriga landet, samtidigt som andelen unga invånare minskar. Sedan slutet av 1990-talet har personer i åldersgruppen 20–29 år på årsbasis stått för minst hälften av den totala inrikes utflyttningen från länet.² Den demografiska utvecklingen har också ett tydligt könsperspektiv då kvinnor i högre utsträckning än män flyttar från Norrbotten³. Födelseunderskottet i länet beror till stor del på att andelen unga kvinnor är lägre på grund av stor utflyttning.

Inflyttningen till länet har under senare år till största del utgjorts av invandring. En något positiv befolkningsutveckling under senare delen av 2010-talet berodde

² Luleå tekniska universitet (2018). *51 000 anställningar till år 2030. En analys av rekryteringsbehov och rekryteringsproblem med lösningsförslag.*

³ Länsstyrelsen Norrbotten (2019). *På tal om kvinnor och män i Norrbotten 2019.*

uteslutande på ett positivt utrikes flyttnetto. Sedan 2018 minskar länets befolkning åter igen.

Givet länets demografiska sammansättning och volym på den arbetsföra befolkningen, sett i relation till dels kommande pensionsavgångar dels planerade investeringar, står Norrbotten inför avgörande utmaningar för att lösa kompetensförsörjningen. En jämförelsevis låg utbildningsnivå och relativt sett få yngre medborgare förstärker bilden. Luleå tekniska universitet beräknade redan 2018 att det samlade rekryteringsbehovet för perioden 2013 till 2030 skulle uppgå till cirka 51 000 anställningar. Vård- och omsorgspersonal samt ett flertal yrkeskategorier inom industrin nämns särskilt i detta sammanhang⁴. De enorma industrisatsningar som har presenterats sedan dess – med hundratals miljarder kronor i aviserade satsningar kopplade till klimatomställningen - sätter detta i ett helt annat perspektiv. Detta innebär stora möjligheter för Norrbottens utveckling men också omfattande utmaningar i och med det ökande och därigenom akuta arbetskraftsbehovet.

Kompetensförsörjningen i sin tur beror av hur väl länet lyckas behålla sin unga befolkning, attrahera ny arbetskraft, omskola befintlig arbetskraft samt utbilda nya kompetenser. Attraktiva livsmiljöer, tillgång till offentlig och kommersiell service samt digital infrastruktur är nödvändiga komponenter i att möjliggöra för människor att arbeta på distans och bo där de vill. Länet erbjuder unika livsmiljöer och med omställningen även unika möjligheter, men avfolkningen av länet som pågått under lång tid har lett till att offentlig och kommersiell service avvecklats, att den digitala infrastrukturen är eftersatt och att länet har ett kraftigt underskott av kvinnor.

Jämlikhetskommissionen beskriver i sitt betänkande att den demografiska profilen och försörjningskvoten i Sverige förbättrats genom de senaste decenniernas invandring av personer i yngre och yrkesverksamma åldrar, men att investeringar i "utbildningssystem, bostadsförsörjning och andra anpassningsåtgärder" krävs för att det ska vara möjligt att ta tillvara de gynnsamma effekterna av detta" (sid. 28-29). Givet den demografiska utvecklingen i Norrbotten är förmågan att ta tillvara på den möjligheten inte bara en viktig jämlikhetsfråga, utan av betydelse för länets utveckling.

För ett glesbygdslän som Norrbotten är förutsättningarna för alla människor oavsett kön, ålder, och bakgrund att bo, leva, utbilda sig och arbeta i de nordliga glesbygdskommunerna därmed av central betydelse inom ramen för en politik för ökad ekonomisk jämlikhet.

⁴ Luleå tekniska universitet (2018). 51 000 anställningar till år 2030. En analys av rekryteringsbehov och rekryteringsproblem med lösningsförslag.

Yttrande

På grund av betänkandets omfång och bredd är det inte möjligt för Länsstyrelsen att göra en samlad bedömning av yttrandet i sin helhet. Vårt yttrande fokuserar på de områden där Länsstyrelsen har uppgifter eller uppdrag och därmed sakkunskap, samt områden där Länsstyrelsen identifierat frågor av särskilt regionalt intresse. Yttrandet följer dispositionen i betänkandets del 2.

Avsnitt 17 Utbildning och kultur

Länsstyrelsen ser positivt på satsningar som ökar och säkerställer kvaliteten för alla barn oavsett var de bor och lever. Mot bakgrund av ovanstående beskrivning av länets förutsättningar gör Länsstyrelsen följande bedömningar av förslag på utbildningsområdet med koppling till regionala perspektiv och Länsstyrelsens roll:

Ett starkare statligt ansvar och en regional skoladministration

Länsstyrelsen anser att en eventuell regionalisering av Skolverket skulle kunna underlätta regional samverkan. Länsstyrelsen har flera uppdrag som rör barn och där skolan är en viktig arena, till exempel på områden som ANDTS, föräldraskapsstöd och våldsprevention. En tydligare regional aktör på skolområdet skulle utgöra en viktig samarbetspartner. Det skulle också stärka den statliga närvaron, vilket är betydelsefullt för Norrbottens län.

Obligatorisk förskola från 3 år, särskilda insatser för barn med utländsk bakgrund

För kommentarer gällande förskolan och barn med utländsk bakgrund, se avsnitt 19. När det gäller rekommendationen om obligatorisk förskola bör rimligtvis resultatet av ”Förskola för alla barn – för bättre språkutveckling i svenska” (SOU 2020:67) inväntas.

Oavsett om och hur deltagande i förskolan utökas för barn med dessa behov finns det med tanke på kompetensförsörjningsutmaningar grund för att utreda och föreslå åtgärder för långsiktig kompetensförsörjning och kvalitetsförstärkning inom förskolan. Vi vill dock understryka att en sådan utredning måste omfatta ett regionalt perspektiv för att säkerställa förskolans kompetensförsörjning i hela landet.

Utökad studie- och yrkesvägledning med sikte på icke-traditionella yrkesval

Förslaget att höja ambitionsnivån för yrkesvägledningen i skolorna för att intressera barn och ungdomar med svag studiesocial bakgrund för högre studier samt öka intresset för yrkesval som överskrider traditionella könsrollsgränser stämmer väl överens med de behov som finns i Norrbottens län.

Andelen kvinnor i Norrbottens län som påbörjar högre studier ligger något under rikets nivå. Andel av männen i länet som påbörjar högskoleutbildning är betydligt lägre än

riksgenomsnittet och ungas val av utbildning är fortfarande till stor del könsbundna⁵. När kön eller bakgrund avgör ungas framtid går länet miste om kompetens som behövs för att klara framtidens utmaningar. I satsningen "Gå din egen väg" har Länsstyrelsen Norrbotten och Jämställdhetsdelegationen tagit fram material för att hjälpa ungdomar ifrågasätta normer och stereotyper när det gäller studier och yrkesliv.

Regionala aspekter på utbildningssystemet

Länsstyrelsen delar betänkandets analys av betydelsen av *distansutbildning*, både för att fler ska ges möjlighet att vidareutbilda sig och för att färre unga ska flytta från hemorten för att utbilda sig och sedan kanske inte komma tillbaka. Många kommuner i länet efterfrågar därför distansutbildning och ser den som en möjlighet att få människor att stanna kvar på orten. Digitalisering och ökad flexibilitet i utbildningssystemet utgör några av nycklarna för att säkra länets kompetensförsörjning, enligt den regionala utvecklingsstrategin⁶.

Det är avgörande att ökad tillgång till distansutbildningar *inte* minskar utbudet av utbildning på plats eller leder till en underminering av forskarmiljön i länet. Exempelvis lärarutbildningar och sjuksköterskeutbildningar behöver finnas kvar vid Luleå Tekniska Universitet. Detta inte minst med tanke på att länet redan ligger något under rikssnittet gällande högre utbildning. En kombination av distansundervisning med så kallade "inneveckor" har på Luleå tekniska universitet varit framgångsrikt för att höja genomströmningen. Även yrkeshögskoleutbildningar bör tillgängliggöras med hjälp av distansutbildning.

Utvecklade *lärcentra* är viktigt för Norrbottens kommuner och hela länet och avgörande för att människor ska kunna nå utbildning på både gymnasial- och eftergymnasial nivå utan att flytta från hemorten och därmed en förutsättning för såväl ökad jämlikhet som för länets kompetensförsörjning. Samverkan mellan kommunerna och lärosäten för högre utbildning är också avgörande framför allt för tillgängliggörande av utbildning i de små kommunerna. Genom Skolverkets statsbidrag har de 29 kommunerna i Norrbotten och Västerbotten utvecklat samverkan inom och mellan de två regionerna och stärkt lärcentra i alla kommuner.

Länsstyrelsen har tidigare uttryckt stöd för generella åtgärder på nationell nivå som bidrar till rekryteringen till tjänster inom kommunernas verksamhetsområden. Tidigare utredningar har behandlat nedskrivning av studieskulder som instrument. Det framgår inte särskilt tydligt på vilket sätt en "årlig utbildningspremie" skulle skilja sig från de förslag som fördes fram i Kommunutredningen och Landsbygdskommitténs slut-

⁵ Länsstyrelsen Norrbotten (2019). *På tal om kvinnor och män i Norrbotten 2019*.

⁶ Regional utvecklingsstrategi Norrbotten 2030

betänkanden, men precis som tidigare anser Länsstyrelsen att denna typ av åtgärd bör införas omgående.⁷

Avsnitt 18 Arbetsliv

Länsstyrelsen har tagit del av betänkandets förslag på området arbetsliv men har inget yttrande gällande de specifika förslagen. Däremot saknar vi tydligare åtgärder för att motverka diskriminering på arbetsmarknaden. En politik för ökad ojämlikhet bör inkludera åtgärder för att öka kunskapen om orsaker och effekter av diskriminering på arbetsmarknaden, liksom åtgärder för att motverka dess förekomst.

Diskriminering på arbetsmarknaden lyfts i betänkandet fram som ett av flera särskilt viktiga problemområden gällande enskildas rätt på arbetsmarknaden. Det visar också att diskriminering på grund av etnicitet, ålder, funktionsnedsättning och kön förekommer och påverkar individers möjligheter på arbetsmarknaden, och därmed den ekonomiska jämlikheten.

FN-granskningar av Sveriges efterlevnad av sina internationella åtaganden om mänskliga rättigheter har bland annat uppmärksammat behovet av att bekämpa diskriminering av personer med afrikanskt ursprung och muslimer, samt att stärka insatser mot arbetslöshet bland personer med funktionsnedsättning, ungdomar, romer, och etniska minoriteter⁸. I en rapport från år 2018⁹ konstaterades att ”den svenska arbetsmarknaden i hög grad präglas av såväl horisontell segregering – afrosvenskar¹⁰ tenderar att ha lågstatus- och låglöneyrken, även i förhållande till utbildningsnivå – och vertikal segregering.”

Sedan 2020 har länsstyrelserna ett uppdrag om att motverka rasism på arbetsmarknaden som samordnas av Länsstyrelsen i Stockholms län och som bland annat bygger på erfarenheterna som gjorts inom projektet *Vidga normen i praktiken*, vilket arbetar med aktiva åtgärder mot diskriminering baserad på hudfärg.

Avsnitt 19 Mottagande och integration

Statligt ansvar under asyltiden

Länsstyrelsen yttrade sig över Mottagandeutredningen (SOU 2018:22) och de synpunkter vi lämnade där ligger fast. Länsstyrelsen delar kommissionens uppfattning

⁷ Frågan behandlades i Länsstyrelsens yttranden angående: Kommunutredningens slutbetänkande *Starkare kommuner – med kapacitet att klara välfärdsuppdraget* (SOU 2020:8) och i Landsbygdskommitténs slutbetänkande *För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd* (SOU 2017:1).

⁸ Förenta nationerna, Ekonomiska och sociala rådet. Kommittén för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. *Avslutande anmärkningar om Sveriges sjätte periodiska rapport* (2016).

⁹ Länsstyrelsen Stockholm, Rapport 2018:21, *Antisvart rasism och diskriminering på arbetsmarknaden* (2018).

¹⁰ Med afrosvenskar avses i studien personer mellan 20 och 64 år som är födda i Afrika söder om Sahara eller personer i samma åldersintervall som är födda i Sverige men som har minst en förälder som är född i Afrika söder om Sahara. Länsstyrelsen Stockholm, Rapport 2018:21, *Antisvart rasism och diskriminering på arbetsmarknaden* (2018) s. 8.

att ansvaret bör vara statligt under hela asyltiden. Däremot ställer Länsstyrelsen sig inte bakom den organisering som föreslås om det innebär att koncentrera mottagandet till tätbefolkade orter i södra Sverige.

Vi befarar att ett koncentrerat mottagande i centrum innebär att ankomstcenter koncentreras till befolkningstäta regioner i södra Sverige och riskerar att försämra möjligheterna till integration i Norrbotten och andra län utanför storstadsregionerna. Vi förordar regionalt anpassade boendelösningar som ett sätt att stärka inte bara den nationella integrationspolitiken, utan även rikets demografiska utveckling och utmaningar inom kompetensförsörjning. Länsstyrelsen ser också att en centralisering av boenden riskerar att öka avståndet mellan stat och lokal nivå. Att placera ankomstcenter i närheten av redan socialt utsatta områden är inte optimalt utifrån den problematik med egenbosatta (EBO) som finns.

En övergång till ankomstboenden bör utgå från Migrationsverkets befintliga bestånd av boenden. Där vill vi betona Norrbottens långa historik av anläggningsboenden. Här finns kompetens, kunskap och framför allt en bred regional samverkan mellan stat, länets kommuner och andra aktörer som har byggts upp över tid och som bör tillvaratas.

Det är vidare av vikt att välja orter för ankomstboenden som bidrar till en geografisk spridning över landet från norr till söder. Många individer stannar i närområdet då de får uppehållstillstånd om de under asyltiden fått ett nätverk i lokalsamhället. Kommuner med anläggningsboenden har ett relativt högt antal egenbosatta som fått uppehållstillstånd och valt att stanna på den ort där de bott under asyltiden.

Migrationsdomstolen placerades i Luleå eftersom Norrbotten har haft en relativ hög andel asylsökande över tid. Det bör beaktas vid Migrationsverkets omorganisering. Vi ser med oro på den centralisering som pågår hos Migrationsverket och befarar att det kan få konsekvenser för Migrationsdomstolen i Luleå.

Upphäv bestämmelserna om eget boende under asyltiden

Länsstyrelsen delar inte kommissionens rekommendation om att upphäva lagen om egen bosättning (EBO) och att dagersättningen ska tas bort för asylsökande som ordnar egen bostad.

Vi anser att förslaget inskränker på den fria rörligheten. Dessutom tror vi att förlorad dagersättning inte är en tillräckligt stor anledning för att asylsökande ska välja bort att bosätta sig själva, samtidigt som förlorad ersättning riskerar att bidra till än mer utsatthet. Begränsade möjligheter till dagersättning för de som väljer att bosätta sig i utsatta områden infördes 2020 men verkar enligt Migrationsverket inte ha gett någon större effekt. Individer kan också skriva sig utanför de utsatta områdena men ändå bo där, vilket kan vara svårt att kontrollera.

Vi ser också svårigheter för Migrationsverket att anskaffa boenden då det råder en bostadsbrist i nästan hela landet. Om alla asylsökande ska bo i ankomstcentrum så kommer kostnaderna för staten att öka markant.

I Norrbotten upplever vi det generellt inte som ett problem att asylsökande bor i våra kommuner, och vi har inte heller några utanförskapsområden i länet. EBO ser vi som en möjlighet till den befolkningsutveckling vi behöver för att möta länets demografiska utmaningar och arbetskraftsbehov. Genom EBO får också fler en anknytning till länet och kan välja att bosätta sig här.

Centraliseringen av ankomstcenter och borttagande av dagsersättningen kan förstärka den problematik som redan finns i de utpekade utanförskapsområden som finns i södra Sverige och kan förhindra möjligheten till bosättning i norra Sverige.

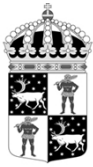
Samhällsorientering för asylsökande

Länsstyrelsen avstyrker kommissionens förslag om att ändra lagen om samhällsorientering för att utöka målgruppen till att även omfatta asylsökande.

Länsstyrelsen håller med om att asylsökande redan tidigt bör få tillgång till mer samhällsinformation för att underlätta en eventuell framtida etablering. Detta blir än mer viktigt om det blir ett krav på samhällskunskap för medborgarskap enligt förslagen i SOU 2021:2. Däremot väcker kommissionens förslag ett flertal frågor kring organisering, genomförande, ansvar och den röda tråden av samhällsorienterande insatser för asylsökande och nyanlända som gör det oklart vad vi faktiskt tar ställning till. Vi föreslår istället att frågan utreds vidare för att landa i ett tydligare förslag. Länsstyrelserna kan bidra till detta med våra goda kunskaper om samhällsorienteringen och tidiga insatser för asylsökande.

Som vi förstår förslaget innebär det att asylsökande helt enkelt läggs till som målgrupp men att lagen om samhällsorientering i övrigt lämnas oförändrad, vilket innebär att kommunerna skulle bli ansvariga för genomförandet. Detta går emot ovanstående förslag om att staten ska ansvara för boende och insatser under hela asyltiden. Det framgår inte av förslaget hur det hänger ihop med Migrationsverkets nuvarande uppdrag att ge samhällsintroduktion (Ju201:00356). Vi saknar också en analys av hur kommunerna skulle påverkas av förslaget.

Asylsökande och nyanlända befinner sig i olika faser av migrationsprocessen och därmed är olika insatser lämpliga. Det finns också en risk att hela samhällsorienteringen inte hinner genomföras under asyltiden och vid ett positivt beslut bör då resterande delar genomföras efter kommunplacering. Det är redan idag en utmaning att överföra information mellan kommuner då nyanlända flyttar.

Det framgår inte heller hur förslaget förhåller sig till nuvarande organisering och statsbidragsfinansiering av tidiga insatser för asylsökande¹¹ eller den förstärkning av statsbidrag till verksamheter för asylsökande m.fl. som gjorts under 2021 med syfte att stärka samhällsinformationen. Ett mer utarbetat förslag om samhällsorientering under asyltiden bör i högre grad bygga på de erfarenheter som gjorts inom *tidiga insatser för asylsökande* än vad som framkommer i Jämlikhetskommissionens betänkande. Länsstyrelsen anser att tidiga insatser för asylsökande är viktiga. Utöver att förbereda sig inför en eventuell etablering och delta i hälsofrämjande insatser ges de asylsökande möjlighet att komma i kontakt med kommunen och aktörer från det civila samhället och därmed börja skapa nätverk och en lokal förankring. Föreningsliv och sammanhang är betydelsefulla för att komma in i, få kunskaper om, och bidra i samhället. Statsbidraget bidrar till flexibilitet och bredd i utbudet av insatser och vi ser att civila samhällets aktörer har mycket värdefull kompetens att bidra med. Vi förordar därför vikten av att behålla frivilliga tidiga insatser för asylsökande i samverkan med civilsamhället. Däremot kan det behövas ses över för att bli mer effektivt. Ett utvecklingsområde är till exempel möjligheten att nå ut med information till alla asylsökande om vilka insatser som finns.

Høj dagersättningen för asylsökande

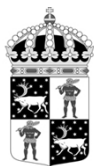
Länsstyrelsen ställer sig positiv till förslaget att skyndsamt utreda utformning av och nivå på dagersättningen till asylsökande så att en större del av de basala behoven täcks. Dagersättningen bör höjas för att bidra till en förbättrad levnadsnivå för hela målgruppen, vilket är av särskilt vikt ur ett barnrättsperspektiv. FN:s barnrättskommitté har uppmärksammat att barn i migrationssituationer i större utsträckning är drabbade av ekonomiska svårigheter än barn med hemvist i Sverige och att den låga dagersättningen bör höjas¹². Länsstyrelsen lyfter också möjligheten att ge ett schablonbelopp i stället för det särskilda bidraget (SÄB9) för att förenkla förfarandet för både sökande och i handläggning.

Nyanlända barn och ungdomar

Länsstyrelsen delar kommissionens syn på förskolans utjämnande effekt och dess betydelse för språkutveckling generellt, och för barn med utländsk bakgrund i synnerhet. Länsstyrelsen stödjer rekommendationen gällande att kommunerna ska säkerhetsställa att information om att förskola erbjuds, att fördelarna med förskola når alla föräldrar och att kommunen följer upp vilka barn i kommunen som deltar i förskolan. Vi stödjer även rekommendationerna att utforma ett stöd för kommunerna för att utveckla former att nå grupper som inte deltar i förskoleverksamhet.

¹¹ Tidiga insatser för asylsökande enligt förordning (2016:1364) om statsbidrag till verksamheter för asylsökande och förordning (2016:1363) om länsstyrelsernas uppdrag avseende insatser för asylsökande och vissa nyanlända invandrare.

¹² FN:s kommitté för barnets rättigheter. Sammanfattande slutsatser och rekommendationer avseende Sveriges femte periodiska rapport. (2015)

Länssstyrelsen delar kommissionens rekommendation och bedömning om att mer kan behöva göras för att stärka och rusta sent anlända elever med svaga teoretiska kunskaper – och öka yrkesrelaterad undervisning inom språkintruktionsprogrammet som kan leda till yrkesfärdigheter som kan bidra till en egen försörjning.

Etableringsinsatser för nyanlända vuxna

Rekommendationen gällande höjd ambitionsnivå för SFI bör ta särskild hänsyn till att elever med låg utbildningsnivå, svaga förkunskaper eller funktionsnedsättningar som påverkar möjligheten att delta i digitala former på ett kvalitativt sätt.

Vi håller med gällande bedömningen av utbildningsbehovet, effektivare etableringsperiod och att kvalitet på utbildningen bör höjas och utvärdering av utbildningsprogram för nyanlända stärkas. Etableringstiden bör förlängas och/eller individualiseras för att möta de behov som finns. Länssstyrelsen är positiv till rekommendationen att öka resurserna inom etableringsprogrammet och att antalet inskrivna per arbetsförmedlare ska minska. Självklart måste resurser ses över för att möjliggöra detta, vilket kan försvåras av Arbetsförmedlingens omorganisering. Vi betonar också vikten av att se över hur man arbetar för att ge ett ökat individualiserat stöd, och även ta i beaktande den kritik som uppkommit utifrån ett jämställdhetsperspektiv.

Övrigt om etableringsinsatser för nyanlända

Länssstyrelsen menar att Samhällsorienteringen borde vara obligatorisk i etableringsplanen för de som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen. Däremot finns det många utvecklingsområden för Samhällsorienteringen, som framkommit i den översyn som togs fram 2018 samt i länssstyrelsernas återrapporteringar. Vi ser att det är av stor vikt att fortsätta utveckla samhällsorienteringen, samt att ta i beaktande det pågående utvecklingsarbete som görs av Länssstyrelsen i Västra Götaland samt det nationella MILSA-projektet. Med tanke på att var femte nyanländ har hälsoproblem som hindrar jobbsökande (s. 823 i detta betänkande) borde hälsokommunikation och hälsofrämjande insatser vara mer framträdande under etableringstiden.

Jämställd integration

Länssstyrelsen delar kommissionens rekommendation och bedömning att insatser riktade till utrikesfödda kvinnor bör permanenteras och tillgängliggöras över hela landet – och att det ska vara i Arbetsförmedlingens ordinarie verksamhet med likvärdig tillgång och behovsanpassade insatser. Länssstyrelsen ser mycket positivt på att insatserna ska utvärderas ur ett bredare perspektiv än rent arbetsmarknadsperspektiv. Vi vill också understryka vikten av att målgruppen själv görs delaktig i planering och utvärdering av insatser.

Länssstyrelsen är positiv till rekommendationen att myndigheter ska informera om möjligheten att studera med bibehållen föräldrapenning och även att informationen ska

ingå i samhällsorienteringen – däremot har vi tidigare argumenterat för att vi inte instämmer i att asylsökande ska ingå i målgruppen för samhällsorienteringen.

Länsstyrelsen ser positivt på rekommendationen gällande att se över hur myndigheter kan kontakta utrikesfödda kvinnor för att bibehålla eller återupprätta kontakt med arbetsmarknaden.

Vi delar kommissionens åsikt om att det vore önskvärt att säkerställa att den utökade målgruppen (anhöriginvandrare) nås av information om samhällsorientering och att dokumentera dess deltagande. Däremot är det viktigt att klargöra *hur* kommunernas informationsskyldighet ska förtydligas och *hur* de kan säkerhetsställa att informationen når fram då det idag finns stora svårigheter gällande att ens veta vilka de personer som ingår i målgruppen är. Gällande svårigheterna att följa upp i vilken utsträckning den utökade målgruppen får information och deltar i samhällsorienteringen är det av vikt att belysa *varför* det inte görs. Till exempel är målgruppen många gånger inte inskrivna hos Arbetsförmedlingen. Det är också en utmaning att få tillgång till data och uppgifter som ligger till grund för uppföljningen.

Länsstyrelsen anser att det är bra att förtydliga jämställdhetsperspektivet i förordningen om samhällsorientering, men ser en risk med förslaget att lägga till ”Jämställdhet mellan kvinnor och män” som en egen punkt i och med att jämställdhet då kan bli en lösryckt del snarare än att genomsyra samhällsorienteringens samtliga delar. Ett alternativ är en skrivning om att jämställdhet mellan kvinnor och män ska ingå i samtliga delar, det vill säga att samhällsorienteringen jämställdhetsintegreras. Länsstyrelsen i Västra Götaland har redan i uppdrag att utveckla materialet som används inom samhällsorienteringen genom att lägga mer fokus på jämställdhet och mänskliga rättigheter.

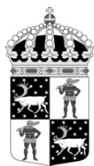
Länsstyrelsen delar bedömningen att ”motverka hedersrelaterad våld och förtryck är en jämlikhetsfråga som kommer att vara aktuell under lång tid, och många olika insatser är angelägna” och bidrar till arbetet genom att samverka mellan de uppdrag som Länsstyrelsen har inom mäns våld mot kvinnor, jämställdhet och mottagande av asylsökande och nyanlända och integration. Däremot anser vi att hedersrelaterat våld och förtryck inte kan behandlas enbart som en fråga inom mottagande och integration. För ett något mer utvecklat resonemang, se ”Allmänna synpunkter”.

Ökad statlig finansiering av integrationen

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att utreda ett utökat statligt ansvar för nyanlända flyktingars bosättning, etableringsinsatser och försörjning under längre tid. Dagens två år är för kort tid att skjuta över kostnaderna på kommunerna. Vi ser även att det finns ett behov av en individualiserad etableringstid för att jämna ut ojämlika förutsättningar.

Avsnitt 20 Bostäder och grannskap

Länsstyrelsen delar många av kommissionens slutsatser och förslag inom området

bostäder. Förslagen syftar till att förbättra bostadssituationen för grupper med en svag ställning på bostadsmarknaden. Detta handlar både om ett ökat utbud av bostäder för dessa grupper och om åtgärder för att öka möjligheten att efterfråga de bostäder som finns. Förslagen utgår också från att det segregerade boendet är nära förknippat med inkomstjämlighet och att en strukturell ansats kring människors inkomst- och boendemöjligheter krävs för att bryta segregationen. Länsstyrelsen har valt att kommentera de förslag som har störst betydelse för bostadsmarknaden i Norrbottens län.

Återställt mål för bostadspolitiken

Länsstyrelsen stödjer förslaget till ny målformulering. Länsstyrelsen menar att den fördelningspolitiska aspekten på boendet, som kommer till uttryck i den äldre målformuleringen, saknas i den som nu gäller. Marknaden kan inte säkerställa bostadsförsörjningen för befolkningen i stort, eftersom den styrs av hushållens betalningsförmåga.

Ökad statlig finansiering av bostadsbyggande

Gällande förslag om att Regeringen successivt bör höja nivån på investeringsstödet för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande och så vidare, delar Länsstyrelsen synpunkterna endast delvis. Länsstyrelsen har redan yttrat sig över förslagen i remissen Boverkets rapport nr 14, Modell för årlig omräkning av högsta tillåtna normhyror (Fi dep beteckning: Fi2020/02916/BB).

Länsstyrelsen har invändningar mot den geografiska och ekonomiska styrningen i förslaget. Behovet av bostäder med relativt lägre boendekostnader och lägre energianvändning än övrig nyproduktion finns i hela landet, inte bara i storstadsregionerna.

Länsstyrelsen anser att det bör göras en översyn av hur investeringsstödet ska fördela sig över landet. Den förordningsändring som trädde i kraft den 1 februari 2020 har skapat långa väntetider i projekt utanför storstadsregionerna, vilket också riskerar att minska intresset för stödet på sikt. Detta är olyckligt då Norrbottens län står inför väldigt stora industriella investeringar, de största investeringarna i Sverige i modern tid. För att kunna möjliggöra de stora industrisatsningarna kommer bra bostäder och goda boendemiljöer att behövas under en lång period framöver.

Länsstyrelsen anser att bostadsmarknader utanför storstadsregionerna inte ska missgynnas genom en lägre stödnivå, framförallt då det tydligt framgår av statistiken att det i synnerhet är dessa kommuner som söker och behöver investeringsstödet. För att marknadsmekanismerna ska fungera bör staten ha en enhetlig stödnivå, och aktivt stödja de kommuner där behovet av bostäder finns, men där det är initialt svårt att få marknaden att finansiera bostadsbyggandet.

Länsstyrelsen bedömer även att regelbunden översyn av förordningens krav på fördelning av lägenhetsstorlekar behöver göras så att det svarar mot ett eventuellt förändrat bostadsbehov och efterfrågan över tid.

Regional planering för bostadsförsörjning

Rekommendationen känns inte längre relevant med tanke på regeringens promemoria *Ett bättre underlag för att bedöma bostadsbristen* (Ds 2021:2) som nu är ute på remiss. Länsstyrelsen bedömer att frågan därmed redan hanteras utanför denna utredning.

Säkerställ resurser till bostadsförsörjningsåtgärder

Länsstyrelsen stödjer förslaget att Regeringen bör initiera en översyn av 3–5 §§ lag (2010:879) om allmännyttiga kommunala bostadsbolag med syfte att precisera vilka förutsättningar som ska gälla för värdeöverföringar, samt analysera i vilken mån sanktioner kan införas mot otillåtna överföringar.

Proportionell fastighetsskatt

Länsstyrelsen delar rekommendationen angående införandet av ”en upplåtelseneutral totalbeskattning”.

En social bostadssektor

Länsstyrelsen delar kommissionens förslag angående tilläggsdirektiv till utredningen om en socialt hållbar bostadsförsörjning om att undersöka hur en svensk modell för överkomliga bostäder, riktade till hushåll med lägre inkomster kan se ut. Vi delar däremot *inte* uppfattningen att det bör ske inom ramen för en statlig allmännytta.

Allmännyttan som verktyg för social bostadspolitik

Länsstyrelsen delar även kommissionens förslag om att lagstiftningen om allmännyttiga kommunala bostadsbolag ses över med syfte att förtydliga det handlingsutrymme för att bedriva social bostadspolitik som finns inom ramen för kravet på affärsmässighet. Det finns även anledning till översyn av tillämpningen av det så kallade K3-regelverket då omedelbart krav på avskrivning efter färdigställandet inverkar på etableringsviljan på orter där det finns en osäkerhet om framtida efterfrågan, så kallade svaga bostadsmarknader.

Övrigt inom ”En social bostadspolitik”

Länsstyrelsen instämmer i övriga förslag på området ”En social bostadspolitik”, nämligen:

- Förslaget att regeringen bör införa en statlig hyresgaranti med Försäkringskassan som ansvarig myndighet.
- Rekommendation om att regeringen bör ge Boverket och Socialstyrelsen i uppdrag att tillsammans med intresserade kommuner pröva och utvärdera modeller som ger strukturellt hemlösa barnfamiljer rätt till boende.
- Båda förslagen gällande att återställa bostadsbidraget som bostadspolitiskt instrument.

- Förslag om att införa ett lagstadgat krav på hyresgästernas möjlighet att välja nivå vid renovering.

Avsnitt 21 Regionala frågor

Länsstyrelsen ställer sig frågande till hur ambitionen att adressera geografiska ojämlikheter motiveras utan att involvera länsstyrelsernas uppdrag i frågorna. I föreliggande betänkanden adresseras många av de politikområden som regeringen har valt förlägga på länsstyrelserna. Det vore därför önskvärt att samordning sker i detta. Länsstyrelsen välkomnar alla förslag som kan verka klargörande och som leder till att utvecklingsinitiativ tas tillvara och att våra gemensamma resurser används effektivt.

Ökad statlig närvaro och samverkan

Länsstyrelsen delar bedömningen att den lokala statliga närvaron bör stärkas och att det är motiverat att öka antalet servicekontor. Statlig närvaro är viktig för de som bor i länet och dess kommuner, samt för nationell likvärdighet. I möjligaste mån bör den statliga närvaron inneha beslutsmandat.

Därtill vill vi betona betydelsen av att etablering och serviceutbyggnad sker i samverkan mellan Statens servicecenter, berörda samverkansmyndigheter och länsstyrelserna. Det är centralt att det statliga helhetsperspektivet på både kort och lång sikt säkerställs genom såväl Förordning (2019:202) om statliga myndigheters lokalisering, som koordinering med länsstyrelsernas uppdrag¹³ med att lämna en samlad regional bedömning över statlig service och närvaro samt att utveckla myndighetssamverkan.

Länsstyrelsens bredd på verksamheten, förmåga att arbeta tvärsektoriellt och erfarenhet av att hantera uppgifter inom många olika politikområden, är viktiga faktorer för att främja och samordna statens arbete gentemot landsbygderna i respektive län.

Gällande polisnärvaro är långa insatstider en realitet i Norrbotten och Länsstyrelsen har tidigare tillstyrkt Landsbygdskommitténs förslag gällande tidsatta krav på insatstider för Polisen för att säkerställa närvaron.

När det gäller utlokalisering av expertmyndigheter vill vi lägga till att den påskyndning av digitaliseringen som coronapandemin lett till rimligtvis bör innebära att förutsättningarna för kompetensförsörjning och kunskapsutbyte även utanför de större städerna har förbättrats och att regionala hänsyn därmed kan vara en av flera faktorer att ta hänsyn till inför eventuella utlokaliseringar. Dessa kan bidra till en mer diversifierad regional och lokal arbetsmarknad och därmed till länets förmåga att behålla utbildad arbetskraft.

¹³ Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende länsstyrelserna, 3.B.15

Avsnitt 23 Hälso- och sjukvård

Det tidiga livet

För att utjämna skillnader i hälsa är det av vikt att nå de grupper som i lägre utsträckning deltar i de generella mödra- och barnhälsovårdsprogrammen. Riktade insatser är ett viktigt komplement till det generella stödet och Länsstyrelsen ställer sig positiv till rekommendationen att dessa initiativ utvärderas. Länsstyrelsen ställer sig även positiv till förslagen om att överlämna uppdrag rörande mödra- och barnhälsovård till Socialstyrelsen.

Jämlika levnadsvanor och arbetsmiljö

Länsstyrelsen ställer sig positiv till de rekommendationer som kommissionen lämnar rörande spel samt till förslagen att lämna tilläggsdirektiv till pågående spelutredning för att samla frågorna på ett ställe och undvika parallella spår. Avseende varningstexter vid marknadsföring av kommersiella spel bör erfarenheter inhämtas från alkohol- och tobaksområdet.

En jämlik och behovsbaserad hälso- och sjukvård

Vad gäller rekommendationen om att regionerna bör få ett utökat uppdrag i form av att följa folkhälsoutvecklingen och i samarbete med kommunerna bedriva preventivt arbete inom regionen, delar Länsstyrelsen bilden av att det behövs en utvecklad struktur för övergripande folkhälsofrågor på regional nivå. Däremot ser vi att behoven är större än att följa utvecklingen och samarbeta kring preventivt arbete. Erfarenheter från de pilotprojekt inom regional folkhälsosamordning som länsstyrelserna i Stockholms och Västerbottens län bedriver år 2019–2021 ger vid handen att vi istället föreslår att:

1) Uppdrag ges till regional nivå om en ökad samordning och samverkan med kommunerna för genomförande av den nationella folkhälsopolitiken genom utökade uppdrag till både regioner och länsstyrelser. I samband med detta bör länsstyrelsernas uppdrag förtydligas och förstärkas. Uppdraget bör inkludera att bidra till regional samordning och kunskapsspridning genom en förtydligad instruktionsskrivelse enligt förslag från Kommissionen för jämlik hälsa och som en del av den statliga stödstrukturen för folkhälsopolitiken (Folkhälsomyndigheten). Genom uppdrag till länsstyrelserna kan likvärdigheten över landet stärkas och erfarenheterna från såväl folkhälsopilotprojekten som befintliga samordningsuppdrag tillvaratas. Länsstyrelserna har upparbetade kontakter och nätverk med länets kommuner och vana av att bidra till implementering av statlig politik lokalt. I Norrbottens län är den regionala samverkan på området redan påbörjad i och med det gemensamma utvecklandet av en regional folkhälsostrategi i samverkan mellan Länsstyrelsen, Norrbottens kommuner och Region Norrbotten. 2) Kommuner får ett utökat uppdrag att arbeta främjande och förebyggande för god och jämlik hälsa.

Avsnitt 26 Kriminalpolitik

Länsstyrelsen stödjer utredningens förslag inom politikområdet kriminalpolitik. Förslagen går i linje med andra pågående utredningar och regeringens handlingsprogram Tillsammans mot brott och kan stärka det brottsförebyggande arbetet.

Avsnitt 27 Institutionella frågor

27.3.1 Infrastruktur

Länsstyrelsen har framför allt tittat på betänkandets analys och förslag ur ett transport- och infrastrukturperspektiv inklusive laddinfrastruktur för elfordon. Då transportinfrastrukturfrågorna genomgående behandlas övergripande och generellt anser Länsstyrelsen att det är svårt att bedöma och kommentera förslagen mer detaljerat än nedan.

Teknisk infrastruktur - grundlösningen

Gällande prissättning nämns i betänkandets sammanfattning (s. 44) att ”en mer funktionell prissättning inom vissa infrastruktururområden kan också komma att krävas, bland annat i form av högre avgifter för access till järnvägsnätet”. De följande resonemangen tydliggör inte vad som menas med ”avgifter för tillträde till nätet”. Generellt vill vi dock påpeka att om det avser högre banavgifter för att trafikera järnvägsnätet så slår detta extra hårt mot näringslivet i norra Sverige med långa transportavstånd och många transportintensiva näringar. Det krävs i så fall enligt vår bedömning någon form av differentierade avgifter så att inte enskilda näringar drabbas extra hårt.

Gällande *laddinfrastruktur för elfordon* anser Länsstyrelsen att utredningen lyfter en viktig fråga när det gäller enhetlighet, samordning, tillgång och enkelhet. Norrbotten är glest befolkat och vägtrafiken är i många fall det enda alternativet för varudistribution, godstransporter, tjänsteresor, arbetspendling och fritidsaktiviteter. Etablering av laddinfrastruktur kan därför behöva ske på andra grunder än rent marknadsmässiga i Norrbottens län. Klimatklivet bidrar mycket riktigt till utbyggnaden av infrastrukturen för laddbara fordon, liksom stöd från Trafikverket, men utvecklingen är fortfarande beroende av privata aktörer som ska se en vinst med att driva anläggningarna även om staten subventionerar de initiala kostnaderna. Detta underlättar naturligtvis för etableringar även på landsbygden, men ger inte en fullständig täckning som motsvarar den för fossila bränslen som är nödvändig för en omställning av fordonsflottan.

I utredningen nämns både elfordon och elbilar, och vår tolkning är att förslaget att utreda om nätet av laddningsstolpar ska drivas av en gemensam statlig aktör enbart avser elbilar. Vi vill därför poängtera att elbilar inte är det enda alternativet för minskade utsläpp från transportsektorn, då det finns många olika slags fordon och förnybara bränslen som gemensamt bidrar till omställningen. Utredningens förslag är

således endast ett exempel på en åtgärd och därmed en grov förenkling av de åtgärder som behövs för att en omställning ska vara möjlig.

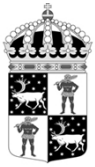
Fördelningsaspekter på infrastrukturen

Utredningen menar att det nuvarande systemet gällande resursfördelning för transportinfrastrukturinvesteringar innehåller en ”kvotering av investeringsbudgeten” för att inte alla investeringar ska falla ut i befolkningstäta områden. Detta är ett förhållande som Länsstyrelsen överhuvudtaget inte känner igen och som måste förtydligas och motiveras. Länsstyrelsen anser däremot att ett ”tydligt fördelningspolitiskt mål” för transportpolitiken kan vara intressant för att analysera hur resurserna fördelas. Samtidigt får ett sådant mål inte bli styrande på det sättet att det leder till att investeringar ska genomföras i områden där till exempel behovet av kapacitet i järnvägsnätet inte finns bara för att uppfylla målet om fördelning av resurserna. I samma förslag ligger också att de samhällsekonomiska kalkylerna skulle utvecklas för att innefatta fördelningsaspekter. Dessa skulle enligt länsstyrelsen kunna vara en del av analysen, men vi ställer oss tveksamma till att införliva detta i de samhällsekonomiska kalkylerna. Kalkylmodellerna har redan idag stora utvecklingsområden med redan ingående parametrar så att blanda in ytterligare parametrar skulle troligen leda till än mer osäkra och svårtolkade resultat enligt oss.

Länsstyrelsen menar att en brist i utredningen är att kollektivtrafiken beaktas i låg utsträckning. Utredningen är fokuserad på resurserna för transportinfrastrukturen som så klart är förutsättningsskapande men samtidigt inte i sig själv genererar några persontransporter. Inom till exempel järnvägssystemet är fordonsfrågan väsentlig och en mycket stor kostnad för trafikhuvudmännen. I mycket stora delar av landet bedrivs kollektivtrafiken helt utan kommersiella aktörer eftersom underlaget för detta är för litet. Det innebär att kollektivtrafiken bekostas av regionerna och beslut om detta sker på regional nivå. Det innebär att vilket utbud av kollektivtrafik som kommer till stånd samt kostnaden för denna för konsumenten i form av biljettpriser skiljer sig väsentligt åt i olika delar av landet. Till exempel så har boende i Stockholms län ett väsentligt mycket större utbud av kollektivtrafik till en betydligt lägre kostnad än vad boende i Norrbotten har. I utredningen förs inget resonemang kring fördelningsaspekter av denna avgörande fråga, bara ett konstaterande att utbud och kostnad är viktigt för möjligheterna till arbete, utbildning och samhällsservice.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Lotta Finstorp med handläggare Kristine Lejonklou som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Lina Segerlund, enhetschef medverkat. Vid beredning har en tvärsektoriell arbetsgrupp med medarbetare från Länsledningens stab, avdelning näringsliv och enheterna för social hållbarhet, samhällsplanering och kulturmiljö samt internationalisering och tillväxt medverkat.

Länsstyrelsen
Norrbotten

YTTRANDE

Datum
2021-03-30

Diarienummer
829-270-2021

22
(22)

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.